

Силабус
навчальної дисципліни
Основи психологічної експертизи
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Дошкільна освіта», «Соціальна педагогіка»

Спеціальність 012 Дошкільна освіта, 231 Соціальна педагогіка

Галузь знань 01

Рівень вищої освіти другий (магістр)

Викладач (і)	Сущинська Тетяна Сергіївна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-psychology/
Контактний тел.	+380992039751 (Viber, Telegram)
Е-mail викладача:	sushchinskaya.tata@gmail.com
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 з понеділка по суботу

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Для денної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	10	12	68	залік

Для заочної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	10	6	74	залік

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: психологічна експертиза, судово-психологічна експертиза, психолого-педагогічна експертиза

Мета та предмет курсу:

формування у здобувачів вищої освіти знань про мету, форми й методи проведення психологічної експертизи у різних сферах практичної діяльності; засвоєння практичних навичок проведення психологічної експертизи; розвиток необхідних вмінь, зокрема: аналізувати психологічний зміст та структуру правопорушення, на основі попереднього

аналізу роботи експертні висновки, використовувати психологічні знання під час проведення психологічних експертиз, побудови моделі ефективної поведінки психолога - експерта

Компетентності та програмні результати навчання:

№ з/п	Компетентності	Результати навчання
1.	<p>Аналіз та синтез. Здатність здійснювати самоаналіз професійної діяльності, аналіз та оцінку соціальної ситуації особистості, мікрогрупи, громади.</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - предмет, мету, завдання, класифікацію психологічної експертизи як своєрідного виду психологічного дослідження; - історію впровадження експертизи в практику діяльності психологів; <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати питання для різних видів психологічної експертизи; - розрізняти емоційні стани підекспертних в рамках психологічної експертизи.
3.	<p>Здатність будувати професійну діяльність на положеннях нормативно-правових документів, добирати необхідні нормативні акти конструктивного реагування.</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - законодавчі акти про призначення, проведення та регламентацію психологічної експертизи; - права, обов'язки та відповідальність психолога-експерта, права підекспертного; <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - складати плани дослідження з різних питань психологічної експертизи; - підбирати серію методик для проведення експертного дослідження; - оформляти експертний висновок за зразком.
	<p>Здатність досліджувати соціально-педагогічні процеси та явища, розроблювати програми експериментальних соціально-педагогічних досліджень.</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - структуру та умови оформлення експертного висновку; - умови складання та структуру психограми працівника; - особливості психолого-педагогічної експертизи; - специфіку судово-психологічної експертизи; - особливості проведення психологічної експертизи неповнолітнього. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - здійснювати експертний аналіз структури і якості робочих стосунків в організації; - проводити експертне психографологічне і психолінгвістичне дослідження; - проводити психологічну експертизу іграшки, підручника, тренінгових програм, новітніх технологій та інноваційних проектів в галузі освіти.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Сутність психологічної експертизи як дослідження

Тема 1. Предмет та завдання психологічної експертизи

Використання психологічної експертизи у різних галузях психології. Етапи проведення психологічної експертизи. Використання психолога в якості консультанта, спеціаліста та експерта. Особистісна та професійна готовність психолога до проведення психологічної експертизи

Місце і роль експерта в сучасному суспільстві. Проблема взаємодії психолога-експерта із замовником експертизи та підекспертним. Нормативно-правове забезпечення експертизи. Етика експертної діяльності. Професійно важливі якості психолога-експерта. Професійна підготовка експерта. Методи підбору експертів для проведення експертизи.

Тема 2. Психологічна експертиза в різних видах діяльності

Види трудової психологічної експертизи. Інженерно-психологічна експертиза. Історія виникнення інженерної психології. Загальна характеристика інженерної психології. Напрями та принципи дослідження інженерної психології. Психологічні методи інженерної психології. Медико-психологічна експертиза. Поняття про соціально-психологічну експертизу. Експертиза соціально-психологічного клімату групи. Аналіз структури та якості робочих стосунків в організації. Експертна оцінка психологічних характеристик особистості керівника.

Змістовий модуль 2. Психологічна експертиза учбових матеріалів і тренінгових програм.

Тема 3. Психолінгвістичні та графологічні підходи до експертизи текстів. Психологічна експертиза іграшки.

Психологічна експертиза продуктів діяльності. Психологічна експертиза іграшки. Психолінгвістичні підходи до експертизи текстів. Вплив слова: проблема причинності. Відображення смислів в тексті: форми та зміст. Графологічна експертиза. Експертний аналіз релігійних текстів. Питання експертизи матеріалів реклами.

Тема 4. Психологічна експертиза навчальних матеріалів та тренінгових програм.

Мета та завдання психологічної експертизи тренінгових програм. Оцінка тренінгових матеріалів. Параметричне визначення матеріалу експертизи (тип тренінгу, адресування, тематична (змістовна) визначеність тренінгової програми). Критеріальний опис матеріалу (обґрунтованість, реалізація, внутрішня логічність, достатність, відповідність функціональній меті учасників, наявність структурних компонентів, що забезпечують розуміння мети і завдань тренінгу його учасниками, завершеність тренінгу). Оцінка кваліфікації ведучого (комунікативна компетентність, засоби роботи з психотехніками; фрустраційна толерантність, гнучкість мислення). Формулювання експертного заключення. Проблеми психодіагностики в психолого-педагогічній експертизі тренінгових програм і в тренінговому процесі.

Психологічна експертиза підручника. Етапи проведення експертизи. параметричне визначення матеріалу експертизи (тип учбового матеріалу, адресування, тематична (змістовна) визначеність учбового матеріалу Критеріальний опис матеріалу. Оцінка адресування, як найбільш психологічного компоненту експертизи. Критерії оцінки адресування: відповідність функціональним характеристикам адресату; відповідність функціональним цілям адресата; відповідність функціональному рівню готовності адресата; функціональна новизна для адресата.

Змістовий модуль 3. Психологічна експертиза в системі освіти.

Тема 5. Основи психолого-педагогічної експертизи.

Загальна характеристика експертної діяльності в галузі освіти. Загальні положення психолого-педагогічної експертизи. Постановка завдань при проведенні експертних робіт.

Функції експертизи в освіті. Психологічна експертиза освітнього середовища. Психологічна експертиза безпеки освітнього середовища. Схема експертизи освітньої програми. Експертиза педагогічних досягнень. Експертиза експериментальних та інноваційних площадок. Основи методології комплексної гуманітарної експертизи. Специфіка гуманітарної психологічної експертизи. Методологічні аспекти гуманітарної експертизи. Ціннісні аспекти гуманітарної експертизи. Суб'єктивність та багатозначність комплексної гуманітарної експертизи. Загальні принципи та правила оцінки експертних висновків

Тема 6. Психологічна експертиза інноваційних процесів.

Методологічні аспекти психологічної експертизи інноваційних процесів. Методи збору емпіричних даних в процесі експертизи інноваційних процесів. Особливості обробки та інтерпретації даних експертизи інноваційних процесів. Експертиза психологічної готовності освітніх закладів до впровадження новітніх технологій та інноваційних процесів в освітній процес. Експертиза процесу впровадження індивідуального підходу та перетворень в напрямку розвитку суб'єктності учасників освіти. Загальні проблеми психологічної експертизи в освіті в країнах Заходу. Експертиза міжнародних та національних проектів.

Змістовий модуль 4. Судово-психологічна експертиза. Судово-психологічної експертизи неповнолітніх.

Тема 7. Основи судово-психологічної експертизи.

Поняття і компетенція судово-психологічної експертизи. Призначення судово-психологічної експертизи і організація її проведення. Основні питання, які вирішує експерт-психолог в ході попереднього слідства, в суді. Основні категорії карних справ та цивільно-правові суперечки, при яких найчастіше проводиться судово-психологічна експертиза. Підготовка, призначення, використання судово-психологічної експертизи слідством, судом. Предмет і завдання судово-психологічної експертизи. Правове забезпечення проведення судово-психологічних експертиз. Види судово-психологічної експертизи. Психодіагностична діяльність експерта-психолога при проведенні судово-психологічної експертизи. Структура психодіагностичної діяльності експерта-психолога; етапи, планування психодіагностичного дослідження; фактори, що впливають на вибір методів експертизи; етапи проведення психодіагностичного дослідження; методи експертної діагностики.

Тема 8. Особливості судово-психологічної експертизи неповнолітніх.

Судово-психологічна експертиза при суперечках на право щодо виховання дітей. Питання, що виносяться на судово-психологічну експертизу при визначенні місця проживання дитини, порядку участі батьків у вихованні, призначенні опіки над неповнолітньою дитиною. Психологічна експертиза насилля над дітьми. Визначення жорстокого ставлення до дітей. Визначення видів жорстокого поводження з дитиною. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх обвинувачуваних. Проблеми неповнолітніх в СПЕ. Судово-психологічна експертиза здатності неповнолітнього правопорушника усвідомлювати значення своїх дій та керувати своїми діями.

Змістовий модуль 5. Судово-психологічна експертиза емоційних станів та індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Тема 9. Судово-психологічна експертиза емоційних станів

Загальне поняття про емоційній сфері людини. Характеристика афективного стану. Судово-психологічна експертиза фізіологічного афекту. Характерні особливості емоційних станів, що негативно впливають на свідоме регулювання звинувачуваним власних дій (фрустрація і стрес.)

Тема 10. Судово-психологічна експертиза індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Експертиза особистості в юридичній і психологічній практиці. Судово-психологічна експертиза індивідуально-психологічних особливостей обвинуваченого (підсудного.) Судово-психологічна експертиза здатності свідка (потерпілого) правильно сприймати важливі для справи обставини і давати про них правильні показання.

Змістовий модуль 6. Різні види судово-психологічної експертизи.

Тема 11. Судово-психологічна експертиза у справах про злочини, які скоєні на сексуальному ґрунті, та СПЕ злочинної групи.

Компетенція психологічної експертизи жертв злочинів, скоєних на сексуальному ґрунті. Етапи експертного дослідження. Судово-психологічна експертиза насилля над жінкою.

Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи. Класифікація злочинних груп в юридичній психології. Соціально-психологічні особливості членів злочинних груп.

Тема 12. Посмертна судово-психологічна експертиза та СПЕ у цивільному процесі.

Підстави призначення та завдання, які вирішуються експертом-психологом при проведенні посмертної експертизи. Порядок вивчення особистості загиблого і мотивів суїцидальної поведінки. Соціально-психологічні типи сімей, створюють потенційну небезпеку самогубства.

Організаційно-правові засади призначення та проведення СПЕ у цивільному процесі. Підстави призначення СПЕ у цивільному процесі. Основні види судово-психологічних експертиз у цивільному процесі. Судово-психологічна експертиза про визнання недійсності угод. Судово-психологічна експертиза у справах про моральну шкоду. Експертиза уразливого стану потерпілого, постраждалого від незаконної трудової експлуатації. Експертиза застосування психологічного впливу при поведінці представниками певних організацій (релігійних, сектантських тощо) семінарів та інших масових заходів. Компетенція експерта-психолога при проведенні експертиз у цивільному процесі. Етапи судово-психологічної експертизи в цивільному судочинстві.

Методи навчання: Освітній процес відбувається за змішаним навчанням та (або) з використанням технологій дистанційного навчання на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, будь-які додатки від Google.

Лекції із застосуванням мультимедійних технологій, кейс-метод, сократівська бесіда, «воронка питань», «вертикальне поглиблення», «контрасти» під час роботи над кейсами, створення ментальних карт, групування (групова ампліфікація), метод «прес», інтелектуальні розминки, Portfolio, «акваріум», рофт, психоедукація, мішень думок, скрайбінг, моделювання діалогів при наданні першої психологічної допомоги, демонстрація дій при наданні першої домедичної допомоги.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Курс передбачає обов'язкове відвідування лекції та семінарських занять або їх відпрацювання у формі співбесіди. Завдання для самостійної роботи є обов'язковими для виконання. Вони може бути як у складі групи, так і індивідуальними.

Усі учасники освітнього процесу мають дотримуватися академічної доброчесності. Плагіат у виконаних роботах не допускається. Будь-який запозичений матеріал має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

презентації, відеофрагменти

Система оцінювання та вимоги:

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, додатки від Google.

Форми оцінювання: усне та письмове опитування, експрес-контроль, виступи здобувачів вищої освіти під час обговорення питань, тестування, розв'язування ситуативних задач.

Критерії оцінювання: повнота, усвідомленість, логічність знань; вільне володіння матеріалом; глибина та всебічність розкриття змісту теоретичних питань та практичних завдань; рівень виявлення аналітичних вмінь, вмінь обґрунтувати основні положення викладеного матеріалу; самостійність та аргументованість відповідей; обґрунтованість висновків; вміння бачити прикладний аспект (практичне застосування) знань, що висвітлюються, та вміння застосовувати теоретичні знання під час вирішення практичних ситуацій.

Загальна кількість балів за опанований курс.

До балів, які здобувачі освіти отримують під час поточного контролю (максимальна кількість балів - 50) додаються бали за результатами екзамену (максимальна кількість балів - 50). Всього здобувачі можуть отримати 100 балів.

Бали за поточний контроль для денної форми навчання.

Загальну суму балів за поточний контроль, самостійну роботу та індивідуально-дослідну роботу поділяємо на кількість кредитів (5): роботу на семінарі (20(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=100(макс.к-сть балів за курс); самостійну роботу (20(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=100(макс.к-сть балів за курс); індивідуально-дослідну роботу (10 завдань *5 (макс.к-сть балів за завдання) = 50 (макс.к-сть балів за курс). Всього здобувач може отримати 50 балів.

Бали за поточний контроль для заочної форми навчання.

Загальну суму балів за поточний контроль, самостійну роботу та індивідуально-дослідну роботу поділяємо на кількість кредитів (5): роботу на семінарі (3(теми)*5 (макс.к-сть балів за тему)=15(макс.к-сть балів за курс); самостійно опановані теми семінарських занять (17(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=15(макс.к-сть балів за курс); самостійну роботу (20(тем)*5 (макс.к-сть балів за тему)=100(макс.к-сть балів за курс); індивідуально-дослідну роботу (10 завдань *5 (макс.к-сть балів за завдання) = 50 (макс.к-сть балів за курс). Всього здобувач може отримати 50 балів.

Бали за залік для денної та заочної форми навчання.

Залік проходить в усній формі за питаннями у формі співбесіди (максимальна кількість балів - 20) та вирішення практичної ситуації (максимальна кількість балів - 20). До результату відповідей за білетом додаються бали за оформлення та презентацію індивідуально-дослідного завдання (максимальна кількість балів - 10)

Список рекомендованих джерел

Основні:

1. Гончаренко В.Г. Судово-психологічна експертиза у кримінальному провадженні : наук.-практ. посіб. Акад. адвокатури України. Київ : Прецедент, 2013. 43 с.

2. Єрмолаєва Т. В. Дослідження особистості в судово-психологічній експертизі : навч. посіб. Дніпропетровський ун-т економіки та права. Дніпропетровськ : ДУЕП, 2009. 136 с.
3. Землянська О. В. Судово-психологічна експертиза : навч. посіб. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2012. 300 с.
4. Костицький М. В. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі : монографія. Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького. Івано-Франківськ : Видавнича справа, 2011. 307 с.
5. Швалб Ю. М. Методология и теория экспертной деятельности: психологические аспекты : монография. Киев: «Основа», 2013. 240 с.

Додаткові:

1. Гупаловська В.А. Психологія реклами: навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 384с.
2. Жилин Б.Б., Бевзенко Л.Д. Экспертные оценки в социологических исследованиях. Киев : Наукова думка, 2015. 318 с.
3. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: посіб. для підгот. до іспиту. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 190 с.
4. Озерський І. В. Юридична психологія. Практикум. Київ. ін-т бізнесу і технологій. Київ : Копі-Центр, 2015. 100 с.
5. Фурман А.В., Гірняк Г.С., Гірняк А.Н. Комплексна методика виявлення якості та ефективності навчальної літератури: технологія, процедури та досвід застосування. Тернопіль: ВПЦ Економічна думка ТНЕУ, 2013. 74 с.
6. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. Юридична психологія: підручник. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 285 с.
7. Яблонський А. І. Психологічна експертиза середньої освіти : монографія. Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Умань : Сочінський М. М. [вид.], 2018. 345 с.